

SUOMEN AKATEMIA

HALLITUS

TUTKIMUSRAHOITUSPÄÄTÖSTEN PERUSTEET

2012 - 2013

8. toukokuuta 2012

SISÄLTÖ

1. RAHOITUSPERUSTEET	4
1.1. Taloudellinen perusta	
1.2. Tutkimuksen kustannusten yhteisrahoitteisuus	
1.3. Kokonaiskustannusmalli	
1.3.1. Eräitä poikkeuksia kokonaiskustannusmallin soveltamiseen	
1.4. Hakuajat	
1.5. Rahoituksen hakija	
1.6. Rahoituksen myöntäminen ja sen rajoitukset	
1.7. Rahoituksen hakemisen, myöntämisen ja käytön yleiset edellytykset ja ehdot	
1.8. Rahoituspäätöstä koskevat muutokset	
1.9. Immateriaalioikeudet	
1.10. Tutkijoiden opetus- ja muut tehtävät	
1.11. Tutkijoiden liikkuvuus	
1.12. Aineistohallinta ja julkaiseminen	
1.13. Raportointi	
1.14. Rahoituksen suuntaaminen	
1.15. Tutkimushankkeen vastuullisen johtajan palkka	
1.16. Tasa-arvo	
2. HAKEMUSTEN ARVIOINTI	12
2.1. Arvioinnin periaatteet	
2.2. Arviointimenettely	
3. RAHOITUSMUODOT	15
3.1. TUTKIJAN RAHOITUS	
3.1.1. Akatemiaprofessorin tehtävä	
3.1.2. Akatemiatutkijan tehtävä	
3.1.3. Tutkijatohtorin tehtävä	
3.2. TUTKIMUSHANKERAHOITUS	17
3.2.1. Akatemiahankkeet	
3.2.2. Tutkimuksen huippuyksikköohjelma	
3.2.3. Tutkimusohjelmat	

3.3. TUTKIMUSEDELLYTYSTEN JA -YMPÄRISTÖJEN RAHOITUS	20
3.3.1. Tohtoriohjelmat ja niiden toiminnan rahoitus	
3.3.2. Tutkimusinfrastruktuurien rahoitus	
3.3.3. Finland Distinguished Professor Programme	
3.4. KANSAINVÄLISEN TUTKIMUSYHTEISTYÖN ERITYISRAHOITUS	22
3.4.1. Kahdenväliset yhteistyösopimukset	
4. OHJEIDEN TAUSTAA	23
LIITETAULUKOT	25
1. Kuukausiapurahan ohjeellinen suuruus: tutkijankoulutus ja työskentely ulkomailla sekä tutkijaliikkuvuuden rahoitus	
2. Mitoitusohje Suomessa työskentelevien ulkomaisten tutkijoiden apurahoihin	

1. RAHOITUSPERUSTEET

Suomen Akatemian keskeisenä tehtävänä on rahoittaa korkeatasoista tieteellistä tutkimusta. Tätä tarkoitusta varten Akatemialla on erilaisia rahoitusmuotoja, jotka ovat Akatemian hallituksen, tieteellisten toimikuntien ja Akatemian hallituksen asettamien jaostojen käytössä. Rahoituspäätökset perustuvat hakemuksiin ja ne ovat määräaikaista. Akatemia asettaa tavoitteita myöntämälleen rahoitukselle ja seuraa niiden toteutumista.

1.1. Taloudellinen perusta

Valtion talousarviossa Akatemialle osoitetaan valtuutta, joka oikeuttaa Akatemian sitoutumaan monivuotisiin tutkimusrahoituspäätöksiin. Talousarviossa Akatemialle myönnetään määrärahat menoihin, jotka aiheutuvat talousarviovuoden ja aikaisempien vuosien valtuuksien käytöstä. Lisäksi talousarvioon sisältyy määräraha hallintoviraston toimintaan sekä kansainvälisten organisaatioiden jäsenmaksuihin.

Akatemian hallitus osoittaa toimikuntien ja jaostojen käyttöön voimavarat. Rahoituspäätöstä tehdessään jaosto toteaa, minkä toimikunnan ja hallintoviraston yksikön toimialalle hanke kuuluu.

1.2. Tutkimuksen kustannusten yhteisrahoitteisuus

Suomen Akatemian lähtökohtana on, että sen tutkimusrahoitus on luonteeltaan yhteisrahoitteista toimintaa, jossa rahoitettavan hankkeen kustannuksista vastaa aina vähintään kaksi osapuolta. Akatemialta rahaa haettaessa yliopistot, tutkimuslaitokset ja muut tutkimusorganisaatiot sitoutuvat yhteisrahoitteiseen toimintaan omalla rahoitusosuudellaan.

Tutkimusrahoituksessa Akatemia harjoittaa myös aloitteellista yhteistyötä yliopistojen, tutkimuslaitosten, koti- ja ulkomaisten rahoittajien sekä muiden toimijoiden kanssa.

Sopimus pohjaisessa rahoittajien yhteistyössä (esimerkiksi tutkimuksen huippuyksiköt, FiDiPro -rahoitusohjelma ja tutkimusinfrastruktuurit) vastuut varmistetaan yhteisellä sopimuksella, jonka osapuolina ovat Akatemia, hankkeen tai yksikön vastuullinen johtaja ja asianomainen yliopisto tai tutkimuslaitos sekä muut rahoittajat.

1.3. Kokonaiskustannusmalli

Eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta tutkimusrahoituspäätösten valmistelussa, tekemisessä ja toimeenpanossa sovelletaan kokonaiskustannusmallia (poikkeuksista ks. 1.3.1.). Tämä vaikuttaa määrärahojen hakemiseen, budjetointiin, määrärahojen osoittamiseen käyttäjille, kirjanpitoon ja raportointiin.

Kokonaiskustannusmallia sovellettaessa Suomen Akatemian rahoitusosuus on yleensä enintään 70 prosenttia, jolla Akatemia rahoittaa hankkeen kokonaiskustannuksia.

Päätöskohtainen Akatemian rahoitusprosentti ilmoitetaan tutkijalle päätösilmoituksessa. Tätä Akatemian rahoitusosuutta sovelletaan

- kun lasketaan haku- ja päätösvaiheen arvioituja kokonaiskustannuksia
- hankkeen kuluessa maksatusmenettelyn yhteydessä
- hankkeen päättyessä raportoitaessa toteutuneita kokonaiskustannuksia.

Haku- ja päätösvaiheen kokonaiskustannuksia laskettaessa otetaan huomioon vain rahoitus, joka on jo vahvistettu esimerkiksi rahoituksen myöntäjän päätöksellä. Rahoitusosuutta sovelletaan yhtäläisesti hankkeen kaikkiin kustannuksiin eli sekä välitömiin että välillisiin kustannuksiin, myös yleiskustannusosuuteen.

1.3.1. Eräitä poikkeuksia kokonaiskustannusmallin soveltamiseen

Kokonaiskustannusmallia ei sovelleta seuraavissa tapauksissa:

- Akatemiaprofessoreiden ja akatemiaturkijoiden omien palkkojen kustannuslaskennassa. Tällöin henkilösivukulut sisältäviin palkkoihin liitetään yleiskustannusosuus, joka on 12,5 prosenttia rahoituksen kokonaismäärästä ja tarkoitettu tutkimuksen perusedellytysten kattamiseen. Akatemiaprofessorin tai akatemiaturkijan tehtävässä aloittavalle henkilölle myönnettävään tutkimuskulurahoitukseen sovelletaan kokonaiskustannusmallia.
- Ennen 1.1.2009 toteutettuja hakuja koskevassa rahoituspäätösten kustannuslaskennassa. Tällöin sovelletaan päätöksentekohetkellä voimassa olleita ohjeita ja käytäntöjä (ml. henkilösivukulut ja 12,5 prosentin yleiskustannusosuus). Tämä koskee myös mahdollista jatkorahoituspäätöstä, joka tehdään tutkijan tehtävässä (ent. virassa) olevan henkilön tutkimuskuluista.
- Apurahoissa.
- Euroopan tutkimusneuvoston ERC:n rahoitusta hakeneiden kannusterahoituksessa. (ks. kohta 1.14.)

Kokonaiskustannusmallista voidaan poiketa lisäksi sellaisissa yhteisrahoitteisissa kansainvälisissä hauissa, joissa on päätetty yhteisistä tutkimushankkeiden taloushallinnon periaatteista.

1.4. Hakuajat

Suomen Akatemialla on kaksi tutkimusrahoituksen hakuaikaa, toinen syyskuussa ja toinen huhtikuussa. Syksyn haussa ovat haettavana muun muassa akatemiahankerahoitus, akatemiaturkijan tehtävät ja tutkijatohtorin tehtävät. Määrärahat juliste-

taan haettaviksi rahoitusmuodoittain määräaikana sen mukaan kuin hallintovirasto päättää.

Tutkimusohjelmien ja tutkimusinfrastruktuurien hakuajat voivat poiketa yleisistä hakuajoista, samoin kaksivaiheisena toteutettavat haut sekä kansainväliseen tai kansalliseen tutkimusyhteistyöhön liittyvät hakuajat.

Ilmoitetut hakujen päättymisajankohdat ovat ehdottomia. Hakemusta, joka ei ole saapunut Akatemiaan asetettuun määräaikaan mennessä, ei oteta käsiteltäväksi.

1.5. Rahoituksen hakija

Akatemian rahoituksen hakijana on yleensä tutkimushankkeen vastuullinen johtaja. Vastuullisen johtajan tulee olla väitellyt tutkija taikka professorin tai dosentin tasoinen tutkija, ellei tässä päätöksessä ole rahoitusmuodoittain mainittu muuta eikä asetuksessa säädetty tai johtosäännössä määrätty toisin. Tutkimuksen infrastruktuurien rahoituksessa ja FiDiPro-rahoitusohjelmassa hakijana on yliopisto tai muu tutkimusorganisaatio.

Akatemiahankkeiden, tutkimuksen huippuyksiköiden, tutkimusohjelman ja tutkimusinfrastruktuurien haussa hakijana voi olla eri toteutuspaikoissa toimivien tutkimushankkeiden yhteenliittymä, konsortio. Konsortion osahankkeet voivat sijaita esimerkiksi eri yliopistoissa tai saman yliopiston eri laitoksilla. Konsortio on yhteisen tutkimussuunnitelman ohjaamana toimiva määräaikainen itsenäisten osahankkeiden kokonaisuus, jossa suunnitelmallisella yhteistyöllä pyritään tavanomaista hankeyhteistyötä mittavampaan lisäarvoon. Konsortion mahdollisen aiehakemuksen sekä konsortion yhteisen tutkimus- ja rahoitussuunnitelman sisältävän varsinaisen hakemuksen jättää konsortion johtaja. Lisäksi konsortion osahankkeiden johtajat jättävät omat yhteistä tutkimussuunnitelmaa täsmentävät hakemuksensa, joissa esittävät rahoitustarpeensa. Konsortiohakemus käsitellään Akatemiassa yhtenä kokonaisuutena ja siitä tehdään päätös yhdessä toimikunnassa tai jaostossa.

1.6. Rahoituksen myöntäminen ja sen rajoitukset

Akatemian tutkimusrahoituksen myöntömenettelyssä noudatetaan valtionavustuslakia silloin, kun rahoituksen hakijana tai saajana on muu kuin valtion organisaatio, esimerkiksi julkisoikeudellinen yliopisto tai muu itsenäinen julkisoikeudellinen laitos, kunta, kuntayhtymä, yhdistys, yritys, säätiö, ulkomainen organisaatio tai yksityinen henkilö. Akatemian rahoitusehdot ovat kuitenkin samat riippumatta siitä, onko kysymyksessä valtion organisaatio vai valtionavustuksen saaja. Jos rahoituksella on yhteyttä yritystoimintaan, noudatetaan EU:n säädöksiä, jotka koskevat kilpailun vääristämisen ehkäisemistä ja kiellettyjä valtiontukia.

Rahoitusta voidaan myöntää samalle henkilölle samassa haussa vain yhdessä seuraavista rahoitusmuodoista: akatemiaturkijan tehtävä, tutkijatohtorin tehtävä ja akatemiahanke. Samassa haussa voidaan akatemiahanke-rahointusta myöntää vain yksi rahoitus samalle hakijalle. Mikäli rahoituksen hakija hakee samassa haussa useammalla

kuin yhdellä hakemuksella jotain tai joitain näistä rahoitusmuodoista, arvioidaan hakemuksista vain ensimmäisenä saapunut.

Tutkimuksen huippuyksikön vastuulliselle johtajalle tai muulle huippuyksikköön kuuluvalla tutkijalla ei voida myöntää akatemiahankerahoitusta huippuyksikkörahoituksen ensimmäisellä kolmivuotiskaudella.

Akatemiatutkijan tehtävä voidaan vain erityistapauksessa myöntää hakijalle, jonka Akatemian myöntämän tutkijatohtorin tehtävän toimikausi olisi osittain päällekkäinen akatemiatutkijan tehtävän toimikauden kanssa.

Eläkkeellä olevalle tutkijalle voidaan myöntää rahoitusta samoin perustein kuin muille tutkijoille, ei kuitenkaan omaa palkkaa tai henkilökohtaista apurahaa varten.

Akatemian hallituksen tai tieteellisen toimikunnan jäsenelle ei voida myöntää rahoitusta omaa kokoaikaista palkkausta varten.

1.7. Rahoituksen hakemisen, myöntämisen ja käytön yleiset edellytykset ja ehdot

Suomen Akatemialta tutkimusrahoitusta hakeva esittää hakemuksessaan arvion hankkeen kokonaiskustannuksista ja rahoitussuunnitelman, johon sisältyy Akatemialta haettava rahoitus. Hakemukseen sisältyy myös tutkimuksen suorituspaikan tai tutkimusinfrastruktuurin sijoituspaikan sitoumus, joka koskee hankkeen rahoittamista hakemuksen rahoitussuunnitelmassa esitetyllä osuudella. Lisäksi mukana on sitoumus hankkeen perusedellytysten turvaamisesta ja ilmoitus suorituspaikan yleiskustannusosuudesta, henkilösivukustannuksista ja tehollisen työajan kertoimesta. Mikäli kysymyksessä on valtionapu, tutkimuksen suorituspaikka sitoutuu toimimaan valtionavustuksen saajana hakijan puolesta siihen liittyvine velvoitteineen.

Akatemiaprofessorin ja akatemiatutkijan tehtävän hakijoilla suorituspaikan sitoumus koskee myös tutkijan työajan käyttöä muihin kuin tutkimustehtäviin sekä palkkausta ja muita tutkijan toimintaedellytyksiä.

Suomen Akatemia rahoittaa tutkimushankkeita ja tutkimusinfrastruktuureja vain silloin, kun tutkimuksen suorituspaikka takaa hankkeen toteuttamisen perusedellytykset. Ne määräytyvät tutkimuksen luonteen perusteella, mutta tavanomaiset perusedellytykset ovat samat kuin laitoksen muilla tutkijoilla eli työskentely- ja laboratoriotilat, laitteet (ml. atk) sekä tietoliikenne-, puhelin-, posti-, kopiointi- ja kirjastopalvelujen käyttömahdollisuus.

Akatemian rahoituksella voidaan kattaa sekä hankkeen välittömiä kustannuksia (esim. välittömät palkat) että välillisiä kustannuksia (esim. toimitilakustannukset). Näitä kustannuksia katetaan samalla prosenttiosuudella.

Tutkimushankkeen välittömiin kustannuksiin myönnetty Akatemian rahoitus on tarkoitettu kattamaan kuluja, jotka syntyvät esimerkiksi tutkimusryhmän työajasta, tutkimuskuluista, matkoista, kotimaisesta ja kansainvälisestä yhteistyöstä ja liikkuvuu-

desta sekä kansainvälisten hankkeiden valmistelusta. Myös arvonlisävero maksetaan myönnetyllä määrärahalla; maksamisen edellytyksenä on, että arvonlisävero jää rahoituksen saajan lopullisesti maksettavaksi eikä tämä voi vähentää sitä tilinpidossa.

Tutkimusrahoituspäätökset tehdään tavalla, joka tukee parhaiten tutkimushankkeen toteutusta. Kaikki tutkimushankkeen määrärahatarpeet pyritään käsittelemään saman päätöksen yhteydessä. Toimikunta tai jaosto voi asettaa rahoitukselle ehtoja. Hankkeelle ei yleensä myönnetä lisärahoitusta rahoituskaudelle.

Suomen Akatemian tutkimusmäärärahalla tai tutkimusinfrastruktuurien määrärahalla palkattavan henkilöstön tulee olla palvelussuhteessa. On suositeltavaa, että palvelussuhde kestää vähintään rahoituskauden ajan, ellei tutkimushankkeen toteuttamiseen liittyvä erityinen syy edellytä lyhyempää palvelussuhdetta.

Apurahaa maksetaan yleensä vain työskentelyyn tai opiskeluun ulkomailla sekä muualta kuin EU-maasta kotoisin olevan tutkijan korkeintaan vuoden mittaiseen tutkimusvierailuun Suomessa. Apurahan mitoituksessa otetaan huomioon apurahan saajan velvollisuus ottaa itselleen lain mukainen vakuutusturva. Apuraha voidaan osoittaa myös suoraan asianomaiselle henkilölle.

Rahoituksen saaja on rahoitettavan hankkeen vastuullisen johtajan suorituspaikka. Rahoituspäätös on ehdollinen siten, että rahoituksen saajana oleva suorituspaikka voi käyttää avustusta vain siihen tutkimukseen, joka on kuvattu hakemuksessa ja jonka toteuttaa sen vastuullinen johtaja.

Rahoitusta hallinnoi suorituspaikka, joka myös vastaa maksatuspyyntöjen laatimisesta ja toimittamisesta sekä rahan käytön raportoimisesta Suomen Akatemialle.

Hankkeen toteuttamisesta ja rahoitussuunnitelman noudattamisesta vastaa ensisijaisesti tutkimushankkeen tai tutkimusinfrastruktuurihankkeen vastuullinen johtaja.

Määrärahojen laskentaperusteet ja vuosieräjaottelu merkitään suorituspaikalle ja tutkimuksen vastuulliselle johtajalle lähetettävään päätösilmoitukseen kokonaiskustannusmallin mukaisesti. Laskentaperusteiden tulee olla mahdollisimman realistisia sekä vuosierien että käyttötarkoitusten suhteen. Kokonaissummaa ja apurahoja lukuun ottamatta kustannusjaottelu ei ole sitova, mutta hankkeen vastuullisen johtajan tulee pyrkiä noudattamaan määrärahan vuosieriä. Akatemian hallintovirasto voi asettaa rahoitukselle vuosierien budjetointiin liittyviä ehtoja.

Akatemian myöntämä rahoitus maksetaan tutkimuksen suorituspaikalle kolmasti vuodessa toteutuneiden kustannusten perusteella.

Maksatuspyyntöön perustuen Suomen Akatemia voi maksaa myöntämästään päätöskohtaisesta rahoituksesta ennakkoa yliopistoille ja ammattikorkeakouluille. Tämä ei koske apurahoja eikä tutkimuksen infrastruktuurirahoitusta.

Akatemian rahoituksella hankitut tarvikkeet ja laitteet jäävät tutkimustyön suorituspaikan omistukseen. Tutkimusinfrastruktuurien osalta voidaan eri osapuolten kesken sopia muusta menettelystä; tämä tulee tehdä kirjallisesti sekä ilmoittaa Akatemialle infrastruktuurirahoitusta haettaessa.

1.8. Rahoituspäätöstä koskevat muutokset

Tutkimusmäärärahoista päätettäessä voidaan laatia varalle –listaus parhaiten menestyneistä hakemuksista. Listaus on voimassa sen vuoden loppuun, jolloin rahoituspäätökset tehdään.

Rahoituskautta voidaan hakemuksesta pidentää vain erityisestä syystä, kuten hankkeessa työskentelevän tutkijan äitiys-, isyys-, vanhempain- tai hoitovapaan taikka varusmies- tai siviilipalvelun tai pitkäaikaisen sairauden johdosta. Edellytyksenä on, että tutkijalle ei ole otettu sijaista ja henkilö palaa työskentelemään tutkimushankkeeseen Akatemian rahoituksella. Mikäli hankkeen kustannuslaskentaan ei sovelleta kokonaiskustannusmallia, hankkeelle voidaan myös myöntää lisärahoitusta tutkijan äitiysvapaan tai pitkäaikaisen sairauden takia. Hoitovapaan perusteella rahoituskautta voidaan pidentää enintään vuodella.

Rahan käyttämättä jääminen ei ole peruste rahoituskauden jatkamiselle. Rahoitusta koskeviin asioihin ei voi hakea muutosta rahoituksen voimassaoloajan päätyttyä.

Akatemia voi antaa luvan tutkimuksen suorituspaikan muuttamiseen, esimerkiksi yliopistosta toiseen. Tällaisen hakemuksen tekee hankkeen vastuullinen johtaja yhdessä uuden suorituspaikan kanssa; hakemukseen tulee sisältyä alkuperäisen suorituspaikan suostumus siirtoon. Suorituspaikkaa muutettaessa Akatemia voi muuttaa hankkeelle maksamaansa rahoitusosuutta.

Akatemia voi perustellun hakemuksen nojalla antaa luvan vaihtaa tutkimushankkeen tai tutkimusinfrastruktuurihankkeen vastuullinen johtaja.

Tutkimushankkeen vastuullisen johtajan siirtyessä rahoituskauden aikana ulkomaille toiseen tutkimuksen suorituspaikkaan, rahoituksen siirtymisestä neuvotellaan tapauskohtaisesti Akatemian, ulkomaisen suorituspaikan ja kotimaisen suorituspaikan kesken.

1.9. Immateriaalioikeudet

Suomen Akatemia kehottaa rahoituksen saajaa sopimaan rahoitettavan hankkeen tulosten omistus- ja käyttöoikeuksista hankkeen muiden osapuolten kanssa. Sopimukset on parasta tehdä kirjallisesti ja mahdollisimman pian rahoituspäätöksen jälkeen. Samoin osapuolten tulisi hankkeen käynnistyessä sopia hankkeen käyttämien laitteiden ja aineistojen omistus- ja käyttöoikeuksista

Niissä tutkimuksen suorituspaikoissa, joissa sovelletaan korkeakoulueksintölakia, katsotaan Akatemian rahoittama tutkimus lain tarkoittamaksi sopimustutkimukseksi.

Tämän mukaisesti korkeakouluilla on ensisijainen oikeus tutkimuksessa syntyneisiin keksintöihin. Muissa suorituspaikoissa työskenteleviin tutkijoihin sovelletaan työsuhtekeksintölakia.

1.10. Tutkijoiden opetus- ja muut tehtävät

Akatemiaprofessoreilla ja akatemiattutkijoilla opetuksen antaminen kuuluu työtehtäviin (ks. 3.1.1. ja 3.1.2.). Suomen Akatemia pitää yliopistoissa annettavan opetuksen ja tutkijan uran kannalta tärkeänä, että myös muut sen rahoittamat väitelleet tutkijat antavat tutkimustyöhön liittyvää opetusta. Akatemia suosittelee, että sen rahoittamat väitelleet tutkijat antavat ilman eri korvausta 5 prosenttia työehtosopimuksen mukaisesta vuosityöajastaan opetusta, joka liittyy omaan tutkimustyöhön. Opetustehtäviin tai omaan tutkimustyöhön välittömästi kytkeytymättömiin tehtäviin ei tulisi kuitenkaan käyttää yli 10:tä prosenttia vuosityöajasta.

Akatemia suosittelee, että mikäli Akatemian rahoittamat tutkijakoulutettavat antavat opetusta, sen tulee liittyä heidän omaan tutkimustyöhönsä ja olla enintään 5 prosenttia heidän vuosityöajastaan. Opetustyö ei saa viivästyttää väitöskirjatyötä.

1.11. Tutkijoiden liikkuvuus

Olennainen osa korkeatasoista ja uutta luovaa tutkimusta on vuorovaikutus ja liikkuvuus yli kansallisten ja institutionaalisten rajojen. Akatemialle esitettävään tutkimussuunnitelmaan tulee sisältyä hankkeen liikkuvuussuunnitelma. Suunnitelmassa kerrotaan seuraavat asiat:

- miten asianomaisen tutkimushankkeen tutkija tai tutkijat aikovat toteuttaa tutkimushankettaan palvelevaa kansallista ja kansainvälistä liikkuvuutta rahoituskaudella
- miten ulkomaiset tutkijat osallistuvat hankkeen työskentelyyn
- millä muilla tavoin hankkeessa ylitetään kansainvälisiä, kansallisia, institutionaalisia ja julkisen ja yksityisen sektorin välisiä rajoja.

Tutkimusinfrastruktuurihanketta koskevassa hankesuunnitelmassa tulee lisäksi selvittää, miten tutkijat pääsevät sitä hyödyntämään.

1.12. Aineistonhallinta ja julkaiseminen

Akatemialle tehtävään tutkimusrahoitushakemukseen (ml. tutkimusinfrastruktuurihankkeet) tulee sisältyä tutkimushankkeen aineistonhallintasuunnitelma, jossa kerrotaan

- miten tutkimushanke aikoo hankkia ja käyttää tietoaineistoja,
- mitkä ovat hankkeen käyttämien ja synnyttämien aineistojen omistus- ja käyttöoikeudet sekä
- miten tutkimushankkeen tuottamia tai tutkimusinfrastruktuurien avulla tuotettuja tietoaineistoja aiotaan säilyttää ja mahdollistaa niiden myöhempi käyttö.

On suositeltavaa, että Akatemian rahoittamat tutkijat julkaisevat tutkimusartikkelinsa internet-tietoverkon avoimissa tiedejulkaisuissa silloin, kun alalla on valittavissa perinteisiin tilausmaksullisiin lehtiin verrattuna vähintään samantasoisia sähköisessä muodossa olevia tieteellisiä julkaisuja. Ellei artikkelia ole julkaistu avoimessa verkkojulkaisussa, Akatemia suosittelee sen tallentamista sähköisen arkistoon, joka on avoimesti saatavilla.

Lisäksi on suositeltavaa, että Akatemian rahoittamat tutkimushankkeet luovuttavat hanketta varten kokoamansa yhteiskuntatieteellisen aineiston Tampereen yliopistossa sijaitsevan yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston (FSD) käyttöön. Luovutus tapahtuu mahdollisimman pian Akatemian rahoituksen päättymisen jälkeen. Aineiston vastaanottamisesta päättää tietoarkisto.

On myös suositeltavaa, että Akatemian rahoittamissa tutkimushankkeissa luodut kielilaineistot saatetaan muiden tutkijoiden käyttöön FIN-CLARIN-järjestelmän kautta.

Akatemian rahoittamien tutkimushankkeiden tulee aina mainita tieteellisissä julkaisuissaan, että tutkimus on toteutettu Suomen Akatemian rahoituksella.

1.13. Raportointi

Tieteellisen toimikunnan tulee seurata toimialalleen kuuluvien tutkimushankkeiden ja tutkimusinfrastruktuurien varainkäyttöä ja tuloksellisuutta. Rahoituskauden päätyttyä tai uutta hakemusta Akatemialle tehdessään tutkimushankkeen ja tutkimusinfrastruktuurihankkeen vastuullinen johtaja raportoi Suomen Akatemialle hankkeensa varainkäytöstä, tutkimushenkilöstöstä, hankkeen edistymisestä ja tutkimuksen tuloksista.

1.14. Rahoituksen suuntaaminen

Akatemian hallitus tai toimikunta voi päättää suunnata rahoitusta ennalta määritellylle alalle, teemaan tai tarkoitukseen. Tällöin esimerkiksi akatemiahankerahoitusta osoitetaan tavoitteellisesti, määrääjaksi ja kertaluonteisesti etukäteen päätetylle ja ilmoitetulle alalle (ks. 3.2.1.1.). Rahoituksen suuntaaminen voidaan toteuttaa yhdessä muiden toimikuntien taikka muiden suomalaisten tai ulkomaisten rahoittajien kanssa. Sillä voidaan myös osallistua muiden organisaatioiden koordinoimiin tutkimusohjelmiin. Rahoituspäätökset tekee asianomainen toimikunta tai jaosto. Rahoituksen suuntaamisen tulokset ja lisäarvo arvioidaan hankkeiden päätyttyä.

Akatemian hallituksen asettama jaosto voi suunnata tutkimusmäärärahaa tutkijoille, jotka ovat menestyneet erityisen hyvin Euroopan tutkimusneuvoston (ERC) hauissa, mutta eivät ole kuitenkaan saaneet rahoitusta. Akatemian rahoituksen tarkoituksena on vahvistaa hakijan ja hänen johtamansa hankkeen kilpailukykyä ja sen edellytyksenä on osallistuminen seuraavaan mahdolliseen ERC-hakuun. Enintään yksivuotinen rahoitus voidaan myöntää vain kerran samalle henkilölle ja se on enintään 50 prosenttia ERC:lle osoitetun hakemuksen keskimääräisestä vuotuisesta rahoituksesta.

1.15. Tutkimushankkeen vastuullisen johtajan palkka

Lähtökohtana on, että Akatemian tutkimushankerahoitus on tarkoitettu ensisijaisesti hankkeessa päätoimisesti ja kokoaikaisesti työskentelevien tutkijoiden palkkaukseen ja hankkeen muihin kuluihin.

Tutkimusmäärärahoilla rahoitettavan tutkimushankkeen vastuullisen johtajan palkkaukseen voidaan myöntää enintään vuoden rahoitus. Palkkauksella edistetään hankkeen toteutusmahdollisuuksia ja se myönnetään vain tutkimuksellisesti hyvin perustellusta syystä; tällainen voi olla myös työskentely ulkomailla, paluu kotimaahan sekä siirtyminen toiseen tutkimusorganisaatioon tai Suomessa sijaitsevaan yritykseen.

Edellä sanotusta riippumatta tutkimushankkeen vastuullisen johtajan palkkakuluja voidaan sisällyttää hankkeen rahoitettaviksi kustannuksiksi kokonaiskustannusmallin ja tutkimussuunnitelman mukaisesti. Nämä kustannukset eivät saa olla merkittävät verrattuna hankkeen kokonaiskustannuksiin ellei rahoituspäätöksessä ole toisin todettu. Tätä tutkimushankkeen vastuullista johtajaa koskevaa linjausta voidaan soveltaa myös Akatemian aiemmin tekemiin ja edelleen voimassaoleviin kokonaiskustannusmallin mukaisiin päätöksiin.

1.16. Tasa-arvo

Rahoituspäätösten valmistelussa ja päätöksenteossa tulee ottaa huomioon Suomen Akatemian tasa-arvosuunnitelma.

2. HAKEMUSTEN ARVIOINTI

2.1. Arvioinnin periaatteet

Suomen Akatemian tutkimusrahoitus suunnataan kilpailuun perustuen parhaille tutkijoille ja tutkimusryhmille sekä lupaavimmille nuorille tutkijoille tieteellisesti kunnianhimoisten hankkeiden toteuttamiseen. Rahoituspäätökset perustuvat tutkimussuunnitelman tai tutkimusinfrastruktuurien hankesuunnitelman ja hakijan tieteellisten ansioiden arviointiin. Rahoitus myönnetään määräajaksi.

Akatemia soveltaa rahoituskohteidensa valinnassa seuraavia arviointiperusteita:

- tutkimussuunnitelman tieteellinen laatu ja innovatiivisuus
- hakijan / tutkimusryhmän pätevyys
- tutkimussuunnitelman toteuttamiskelpoisuus
- tutkimusympäristön laatu ja vahvistaminen

- tutkimuksen kansainväliset ja kansalliset yhteistyösuhteet sekä tutkijoiden liikkuvuus
- tutkimushankkeen merkitys ammattimaisen tutkijan uran edistämiseksi

Lisäksi, tutkimushankkeen mukaan, arvioidaan tutkimuksen merkitys ja vaikuttavuus yhteiskunnalle ja elinkeinoelämälle. Lähtökohtana on, että rahoitettava hanke palvelee suomalaista tutkimusta, yhteiskuntaa tai kansainvälistä yhteistyötä.

Korkeaan tavoitetasoon ja uusiin avauksiin pyrkiviin tutkimushankkeisiin sisältyy aina myös epäonnistumisen riski. Riski ei kuitenkaan ole myönteisen päätöksen este, kun hakemuksia arvioidaan ja rahoituspäätöksiä valmistellaan ja tehdään. Tavoitteena on, riskeistä tietoisena, antaa mahdollisuus tieteellisiin läpimurtoihin sekä lisätä tutkimuksen ja tieteen uusiutumiskykyä.

Rahoituspäätöksiä tehtäessä huomiota kiinnitetään myös muihin Akatemian hyväksymiin tutkimuspoliittisiin tavoitteisiin. Tällaisia ovat esimerkiksi

- tutkimuksen kansainvälistäminen
- tutkimuksen monitieteisyyden ja tieteidenvälisyyden edistäminen
- laajempien tutkimuskokonaisuuksien toteuttaminen
- nuorten ja naisten tutkijanuran edistäminen
- sukupuolten välisen tasa-arvon edistäminen tutkimuksessa
- tutkimusohjelmien erityistavoitteet
- huippuyksiköiden tukeminen ja
- strategisen huippuosaamisen keskittymiä palvelevan tutkimuksen edistäminen.

Lisäksi rahoituspäätöksiä valmisteltaessa ja tehtäessä kiinnitetään huomiota seuraaviin seikkoihin:

- hankkeen vastuullisen johtajan taito ja kokemus hankkeen johtamisessa
- hakijan käytössä oleva Suomen Akatemialta tai muualta saatu tutkimusrahoitus tai muu tutkimusympäristöä tukeva rahoitus
- miten hankkeen vastuullinen johtaja ja tutkimusryhmä ovat osoittaneet kykenevänsä hallitsemaan tutkimusvaroja.

Hakemuksista päätettäessä otetaan huomioon myös hyvään tieteelliseen käytäntöön ja aineettomiin oikeuksiin liittyvät seikat. Vastuullisen tutkijan tulee tarvittaessa selvittää hakemuksensa tutkimussuunnitelmassa, miten tutkimushankkeessa on otettu huomioon eettiset kysymykset.

2.2. Arviointimenettely

Monivuotisista tutkimusmääräraahakemuksista pyydetään yleensä tieteellisen asiantuntijaneelin kirjallinen lausunto tai vähintään kaksi ulkopuolista kirjallista arviointia henkilöiltä, jotka ovat alansa arvostettuja tutkijoita. Paneeli antaa kustakin hakemuksesta yhden lausunnon.

Hakemusten arvioinnissa käytettävät asiantuntijat tai määräaikaiset paneelit hyväksyy esittelystä toimikunnan puheenjohtaja, toimikunta tai jaosto erikseen tai tutkimusrahoitus päätöksen yhteydessä. Samoin päätetään arvioinnin pyytämättä jättämisestä.

Ulkopuolista asiantuntijalausuntoa pyydetään seuraavista hakemuksista:

- akatemiaprofessorin tehtävän hakemus varsinaisessa haussa
- akatemiaturkijan tehtävä
- tutkijatohtorin tehtävä
- akatemiahanke (ml. toimikuntien suunnattu akatemiahankerahoitus)
- huippuyksikköohjelman hakemus
- tutkimusohjelman varsinainen hakemus
- tutkimusinfrastruktuuri
- Finland Distinguished Professor -rahoitusohjelman varsinainen hakemus
- kahden tai useamman ulkomaisen rahoittajaorganisaation kanssa yhteisesti rahoitettavat hakemukset, jos näin on sovittu.

Toimikunnan jäsen ei voi asiantuntijana antaa lausuntoa edellä mainituista hakemuksista eikä kuulua niitä käsittelevään paneeliin. Akatemian hallituksen tai toimikunnan jäsenen tutkimusrahoitushakemuksesta pyydetään aina kaksi arviointia Akatemian ulkopuolelta tai paneelin lausunto.

Mikäli perusteltuja syitä on, Akatemialle osoitetusta hakemuksesta ei tarvitse pyytää arviointia. Asiaa harkittaessa käytetään seuraavia perusteita:

- Hakemus on yhden täydennyspyynnön jälkeen olennaisilta osin puutteellinen.
- Hakija tai hakemus ei täytä haulle asetettuja pätevyys- tai muita keskeisiä vaatimuksia.
- Hakemus kohdistuu tarkoitukseen, jota varten Akatemialla ei ole rahoitusmuotoa.
- Hakemus ei kuulu asianomaiseen hakuun.
- Tutkimusohjelmahakuun jätetty hakemus ei kuulu ohjelman piiriin.
- Hakija on jättänyt samassa haussa useamman kuin yhden hakemuksen, joka koskee jotain tai joitain seuraavista rahoitusmuodoista: akatemiaturkijan tehtävä, tutkijatohtorin tehtävä tai akatemiahanke; tällöin hakemuksista ensin saapunut arvioidaan.

- Tutkimuksen huippuyksikön johtaja hakee akatemiahankerahoitusta huippuyksikön kuusivuotisen rahoituskauden ensimmäisellä kolmivuotiskaudella; tämä koskee myös muuta huippuyksikköön kuuluvaa tutkijaa.
- Tutkijatohtorin tehtävän saanut hakee akatemiaturkijan tehtävää, jonka toimikausi olisi osittain päällekkäinen tutkijatohtorin toimikauden kanssa.
- Hakija ei ole raportoinut ohjeiden mukaisesti Akatemian rahoituksella meneillään olevasta tai päättyneestä tutkimushankkeesta.
- On aivan ilmeistä, ettei hakija jostain muusta syystä voi saada rahoitusta jätetyn hakemuksen perusteella.

Arviointia ei saa pyytää henkilöltä, joka on esteellinen. Esteellisyysperusteita ovat hakijan lähisukulaisuus tai se, että arvioija toimii hakijan esimiehenä, alaisena tai työn ohjaajana tai että hän on parhaillaan hakijana samaan virkaan tai tehtävään kuin hakija taikka on hallintolain mukaan muutoin esteellinen. On myös vältettävä arvioinnin pyytämistä henkilöltä, jolla on ollut yhteisiä julkaisuja hakijan kanssa viimeksi kuluneen kolmen vuoden aikana. Mikäli asiantuntija itse hakee rahoitusta Akatemialta, hän ei voi siinä haussa toimia hakemusten arvioijana siinä toimikunnassa, jossa hänen hakemuksensa käsitellään. Yleensäkin arviointia ei saa pyytää henkilöltä silloin, jos luottamus hänen puolueettomuuteensa on jostakin syystä vaarantunut.

Akatemian tutkimusmääräraahakemusten ja tutkimusinfrastruktuurihakemusten arvioitsijoina käytetään pääosin ulkomaisia asiantuntijoita. Tämän takia hakemukset voidaan pyytää tehtäväksi englanninkielellä.

Arvioitsijoita valitessaan Suomen Akatemia pyrkii valitsemaan tehtävään tasapuolisesti miehiä ja naisia.

Ennen päätöksentekoa hakemukset voidaan käsitellä toimikuntien jäsenistä koostuvissa valmistelevissa ryhmissä, joihin voi, edellä mainituin esteellisyysvarauksin, kuulua myös Akatemian ulkopuolisia jäseniä. Valmistelevien ryhmien kokoonpanosta päättää asianomainen toimikunta.

3. RAHOITUSMUODOT

3.1. TUTKIJAN RAHOITUS

Tutkijan henkilökohtaisen rahoituksen tavoitteena on tukea tutkijan pätevoitymistä ja etenemistä urallaan, edistää korkeatasoisen tutkijakunnan kehittymistä eri aloilla sekä lisätä tutkijan ammatin houkuttelevuutta. Akatemiaprofessorin ja akatemiaturkijan tehtävien tavoitteena on tarjota parhaimmille tutkijoille mahdollisuus täysipäiväiseen itsenäiseen tieteelliseen työskentelyyn, oman alan kehittämiseen ja kansainväliseen vuorovaikutukseen. Tutkijatohtorin tehtävän tavoitteena on lupaavimpien, äskettäin tohtorin tutkinnon suorittaneiden tutkijoiden pätevoityminen ammattitutkijoiksi.

Siltä varalta, että tutkijan tehtävän saanut henkilö ei ota vastaan saamaansa rahoitusta, tulee hallituksen (akatemiaprofessorit) tai toimikunnan (akatemiaturkijat ja

tutkijatohtorit) laatia muista parhaiten menestyneistä hakijoista varahenkilölistaa, jonka osoittamassa järjestyksessä listalle kuuluville henkilöille tarjotaan vastaavaa tutkijan tehtävää. Lista on voimassa sen vuoden loppuun, jolloin rahoituspäätökset tehdään.

Akatemiaprofessorin ja akatemiaturkijan tehtävien palkkojen kustannuslaskentaan ei sovelleta kokonaiskustannusmallia vaan 12,5 prosentin yleiskustannusosuutta. Yleiskustannusosuus on tarkoitettu tutkimuksen perusedellytysten rahoittamiseen. Jos haku on toteutettu 31.12.2008 jälkeen ja sen perusteella on myönnetty tutkijan tehtävä, tehtävän tutkimuskulurahoituksen kustannuslaskentaan sovelletaan kokonaiskustannusmallia.

3.1.1. Akatemiaprofessorin tehtävä

Akatemiaprofessorin tehtävään voidaan valita henkilö, joka on osoittautunut eteväksi tutkijaksi ja jonka voidaan katsoa myötävaikuttavan tutkimuksen edistymiseen oman tieteenalansa piirissä. Tehtävä on tarkoitettu huippututkijalle määräaikaiseen täysipäiväiseen tutkimustyöhön ja siihen liittyvään toimintaan. Akatemiaprofessori toteuttaa omaa tutkimussuunnitelmaansa, johtaa tutkimusryhmänsä työtä ja antaa ohjausta nuorille tieteenharjoittajille. Akatemiaprofessorin työtehtäviin sisältyy ilman erillistä korvausta annettavaa oman alan opinnäytetöiden ohjausta sekä tutkimustyöhön liittyvää opetusta 5 prosenttia vuosityöajasta; kaikkiaan opetustehtäviin ja omaan tutkimustyöhön välittömästi kytkeytymättömiin tehtäviin saa käyttää enintään 10 prosenttia vuosityöajasta.

Akatemiaprofessorin tehtävä täytetään enintään viideksi vuodeksi kerrallaan. Jatkokauden voi saada tuloksellisen toiminnan ja kilpailukykyisen tutkimussuunnitelman perusteella. Toimikunta myöntää akatemiaprofessorille hakemuksesta tutkimusrahoitusta toimikaudelle.

Suomen Akatemia myöntää akatemiaprofessorin tehtävän palkkausmäärärahan 8 713 euron kuukausipalkan mukaan.

3.1.2. Akatemiaturkijan tehtävä

Akatemiaturkijan tehtävä on tarkoitettu kokeneelle tutkijalle itsenäiseen tutkimussuunnitelman mukaiseen tieteelliseen työskentelyyn. Akatemiaturkijakauden tarkoituksena on antaa parhaille tutkijoille määräaikainen täysipäiväinen mahdollisuus pätevytykseen ylimpiin tutkijan tehtäviin tai muihin asiantuntijatehtäviin. Tutkijan tehtävää täytettäessä edellytetään tohtorin tutkinnon jälkeen harjoitettua menestyksestä julkaisutoimintaa ja tohtorin tutkinnon jälkeistä vähintään kolmen ja enintään yhdeksän vuoden tieteellistä työskentelyä. Akatemiaturkijan työtehtäviin sisältyy ilman eri korvausta annettavaa oman alan opinnäytetöiden ohjausta sekä tutkijan omaan tutkimustyöhön liittyvää opetusta 5 prosenttia vuosityöajasta; kaikkiaan opetustehtäviin ja omaan tutkimustyöhön välittömästi kytkeytymättömiin tehtäviin saa käyttää enintään 10 prosenttia vuosityöajasta.

Akatemiatutkijan tehtävä täytetään viideksi vuodeksi. Samalle henkilölle voidaan osoittaa rahoitusta yhdelle viisivuotiskaudelle. Akatemiatutkijalle voidaan myöntää rahoitusta tutkimuskuluihin, kansainväliseen yhteistyöhön ja liikkuvuuteen sekä tutkimusryhmän perustamiseen sen perusteella, mitä hän on esittänyt tehtävän saatuun.

Suomen Akatemia myöntää akatemiatutkijan työsopimussuhteisen tehtävän palkka-
usmäärärahan 4 842 euron kuukausipalkan mukaan.

3.1.3. Tutkijatohtorin tehtävä

Rahoitusmuodon tarkoituksena on edistää äskettäin tohtorin tutkinnon suorittaneiden tutkijoiden pätevöitymistä ammattitutkijoiksi. Tutkijatohtorin tehtävänä on esitetyn suunnitelman mukainen täysipäiväinen tutkimustyö. Lisäksi Akatemia suosittelee, että tutkijatohtori ohjaa oman alan opinnäytetöitä ja antaa omaan erikoisalaan liittyvää opetusta (vrt. kohta 1.10.).

Hakijana Akatemian tutkijatohtorin tehtävään voi olla henkilö, jonka tohtorintutkinnon suorittamisesta on hakuajan päättyessä kulunut enintään neljä vuotta. Hakemusta arvioitaessa kiinnitetään erityistä huomiota suunnitelman kansainväliseen ulottuvuuteen ja hakijan liikkuvuuteen. Palkan lisäksi tutkijatohtorille voidaan myöntää rahoitusta välttämättömiin kuluihin, jotka aiheutuvat tutkimustyöstä ja kansainvälisestä yhteistyöstä.

Tutkijatohtorin rahoitus on kolmivuotinen. Samalle henkilölle rahoitusta voidaan osoittaa yhdelle kolmivuotiskaudelle.

3.2. TUTKIMUSHANKERAHOITUS

3.2.1. Akatemiahankkeet

Akatemiahanke on tieteellisten tutkimushankkeiden rahoitusmuoto, jolla edistetään tutkimuksen laatua, uusiutumiskykyä ja monimuotoisuutta. Akatemiahankerahoitus tarjoaa tutkijoille mahdollisuuden tieteellisesti kunnianhimoiseen tutkimustyöhön, uusiin avauksiin ja tutkimuksellisen riskin ottoon. Tavoitteena on kansainvälinen, mahdollisimman korkea tieteellinen taso. Tavoitteena on myös vahvistaa tutkimuksen luovuutta, suorituskykyä ja vaikuttavuutta. Rahoituksen kohteena ovat ensisijaisesti ryhmät, jotka koostuvat jo väitelleistä tutkijoista.

Akatemiahankerahoitus on tarkoitettu kaikkiin hankkeen välittömiin kustannuksiin, jotka syntyvät esimerkiksi tutkimusryhmän tutkijoiden työajasta, tutkimuskuluista, matkoista, kotimaisesta ja kansainvälisestä yhteistyöstä ja liikkuvuudesta, ja tutkijan-koulutuksesta ulkomailla sekä kansainvälisten hankkeiden valmistelusta aiheutuvista kuluista. (Tutkimushankkeen vastuullisen johtajan palkkauksesta ks. edellä kohta 1.15.)

Akatemiahankerahoitus mitoitetaan yleensä nelivuotiseksi.

Edellä sanottu koskee myös suunnattuja akatemiahankkeita (ks. kohta 3.2.1.1.).

Jos hakijalla on jo meneillään akatemiahanke, yleisellä tutkimusmäärärahalla rahoitettu hanke taikka akatemiaprofessorin tai akatemiaturkijan tehtävään osoitettu rahoitus, hänelle voidaan myöntää rahoitus akatemiahankkeeseen vain erityisen painavasta syystä.

Tutkimuksen huippuyksikön vastuullinen johtaja tai muu huippuyksikköön kuuluva tutkija voi hakea akatemiahankerahoitusta huippuyksikkörahoituksen toisella kolmi-vuotiskaudella.

3.2.1.1. Suunnattu akatemiahankerahoitus

Akatemian hallitus tai toimikunta voi ennen asianomaisen haun avautumista päättää akatemiahankerahoituksen suuntaamisesta tavoitteellisesti, määrääjäksi ja kerta-luonteisesti hallituksen taikka toimikunnan etukäteen ilmoittamalle alalle tai tarkoi-tukseen. Haku voi olla usean toimikunnan tai rahoittajan kanssa yhteinen. Sillä voi-daan myös osallistua muiden organisaatioiden koordinoimiin tutkimusohjelmiin. Ra-hoituspäätökset tekee joko toimikunta tai hallituksen asettama jaosto. Hankkeiden päätyttyä arvioidaan rahoituksen suuntaamisen tulokset ja lisäarvo.

3.2.2. Tutkimuksen huippuyksikköohjelma

Suomen Akatemia vastaa kansallisen tutkimuksen huippuyksikköstrategian toteut-tamisesta ja ajan tasalla pitämisestä, valitsee tutkimuksen huippuyksiköt sekä edistää kansallisten ja kansainvälisten huippuyksikköverkostojen muodostumista. Huippuyk-sikköohjelmilla edistetään suomalaisen tutkimuksen suorituskykyä, luodaan toimin-taedellytyksiä tutkimusryhmien yhteenliittymille, tuetaan kansainvälistä tutkimusyhteistyötä ja vahvistetaan mahdollisuuksia tieteellisten läpimurtojen saavuttamiseen.

Huippuyksikkö on tutkimus- ja tutkijankoulutusyhteisö, joka kuuluu oman alansa kan-sainväliseen parhaimmistoon. Se voi muodostua yhdestä tutkimusryhmästä tai koos-tua useasta korkeatasoisesta tutkimusryhmästä, jotka toimivat keskenään kiinteässä yhteistyössä yliopistossa, tutkimuslaitoksessa tai useassa eri organisaatiossa, mah-dollisesti myös yhteistyössä yritysten kanssa.

Huippuyksiköiden valintaa edeltää kaksivaiheinen haku. Ensimmäisessä vaiheessa Akatemia pyytää tutkijoilta yleisellä haulla aihakemukset. Akatemian pääjohtajan nimeämä ohjelmaryhmä tekee ehdotuksen yksiköistä, joilta pyydetään varsinaiset hakemukset. Ohjelmaryhmässä on edustus kaikista tieteellisistä toimikunnista ja sen toimintaan voi osallistua mahdollisten muiden rahoittajien edustajia joko jäsenenä tai asiantuntijoina.

Tutkimuksen huippuyksiköt valitsee Akatemian hallitus ohjelmaryhmän ehdotukses-ta. Valinnat tehdään kansainvälisten arviointien ja tutkimuspoliittisten näkökohtien perusteella kuudeksi vuodeksi. Ensisijainen arviointikriteeri on tutkimus- ja toiminta-

suunnitelman tieteellinen laatu ja innovatiivisuus. Mikäli jatkokautta hakeva ja uusi hakija arvioidaan tieteelliseltä tasoltaan samanvertaisiksi, nimetään huippuyksiköksi uusi hakija, ellei molempia voida nimetä.

Huippuyksikön kuusivuotinen rahoituskausi jakaantuu kahteen osaan (3 + 3 vuotta). Huippuyksiköiden resursoinnista sekä sopijaosapuolten vastuista ja velvollisuuksista sovitaan yhdessä Akatemian, huippuyksiköiden, niiden taustaorganisaatioiden ja mahdollisten muiden rahoittajien kanssa. Huippuyksikkökausien lukumäärää ei rajoiteta.

Tieteelliset toimikunnat asettavat kullekin huippuyksikölle tieteellisen tukiryhmän, jonka tehtävänä on, seurannan ohella, aloitteellisesti tukea ja edistää huippuyksikön tieteellistä toimintaa. Yksiköillä voi olla myös kokonaan tai osittain yhteisiä tukiryhmiä.

Huippuyksiköt raportoivat toiminnastaan Akatemialle erikseen annettavien ohjeiden mukaisesti. Tieteelliset tukiryhmät raportoivat Akatemialle huippuyksiköiden toiminnasta. Jos kolmannen toimintavuoden aikana todetaan, että yksikön toiminta ei vastaa tavoitteita, sille annetaan mahdollisuus korjata havaitut ongelmat. Ellei yksikkö tässä onnistu, se menettää huippuyksikköasemansa ja sen sopimus pohjainen rahoitus lopetetaan hallitusti.

Huippuyksikköohjelma arvioidaan Akatemian rahoituksen päätyttyä.

3.2.3. Tutkimusohjelmat

Tutkimusohjelma on määräaikainen ja kooltaan merkittävä tutkimushankkeiden kokonaisuus, joka on suunnattu valittuun aihealueeseen tai ongelmaan. Ohjelma pyrkii ohjatusti sille asetettuihin tavoitteisiin ja edistää tieteidenvälistä yhteistyötä. Sekä ohjelmien että siihen sisältyvien hankkeiden tulee pyrkiä verkottumaan kansainvälisesti.

Päätökset ohjelmien käynnistämisestä ja niiden taloudellisista voimavaroista tekee Akatemian hallitus kerran vuodessa. Päätöksiä tehdessään hallitus arvioi ohjelman tavoitteita, edellytyksiä ja yhteistyömuotoja. Ohjelmien rahoitus mitoitetaan yleensä vähintään neljälle vuodelle.

Tutkimusohjelmien tavoitteena on uudistaa tieteellistä tutkimusta ja osaamista ja tuottaa koordinoitusti uutta tietoa temaattisesti tai ongelmalähtöisesti rajatuista aiheista. Tutkimusohjelmat ovat kansallisen ja kansainvälisen yhteistyön foorumeita eri tieteenalojen tutkijoille, tutkimustiedon käyttäjille ja tutkimuksen rahoittajille. Tutkimusohjelmien tavoitteena on erinomainen tieteellinen laatu sekä pitkän aikavälin tieteellinen ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus.

Hallituksen päätöksen jälkeistä ohjelman valmistelua, johtamista, seuranta ja arviointia varten asetetaan johtoryhmä, joka koostuu toimikuntien ja hallituksen jäsenistä, muiden rahoittajien edustajista ja Akatemian ulkopuolisista asiantuntijoista. Pää-

johtaja päättää esittelystä johtoryhmän kokoonpanosta ja toimikaudesta. Ohjelman tieteellisestä koordinaatiosta vastaa ohjelman johtoryhmä yhdessä ohjelmapäällikön kanssa.

Akatemian hallitus asettaa jaoston, joka päättää haussa käytettävistä asiantuntijoista, jatkoon hyväksyttävistä aiehakemuksista ja rahoitettavista hankkeista.

Tutkimusohjelmien tavoitteet ja niiden toteuttamisen keinot kuvataan Akatemian hallituksen 9.12.2008 hyväksymässä tutkimusohjelmastrategiassa.

Ohjelman päätyttyä arvioidaan sen tavoitteiden toteutuminen ja tulokset.

3.3 TUTKIMUSEDELLYTYSTEN JA -YMPÄRISTÖJEN RAHOITUS

3.3.1 Tohtoriohjelmat ja niiden toiminnan rahoitus

Opetus- ja kulttuuriministeriön tekemän linjauksen mukaisesti tohtoriohjelmien rahoitusjärjestelmä muuttuu. Tässä tilanteessa Suomen Akatemia arvioi oman roolinsa tutkijakoulujen ja tohtoriohjelmien toiminnan tukijana uudelleen. Aiemmin tehdyt rahoituspäätökset pysyvät kuitenkin voimassa. Akatemia tukee vastedeskin kaikilla rahoitusmuodoillaan tutkijankoulutusta.

3.3.2. Tutkimusinfrastruktuurien rahoitus

Suomen Akatemia voi rahoittaa kansallisesti merkittävien ja tieteellistä tutkimusta edistävien tutkimusinfrastruktuurien hankkimista, perustamista tai vahvistamista. Tällaiset infrastruktuurit muodostavat tutkimusvälineiden, -laitteistojen, -aineistojen ja -palvelujen varannon, joka mahdollistaa tutkimustyön, edesauttaa tutkimusyhteistyötä ja vahvistaa tutkimuskapasiteettia. Tutkimusinfrastruktuurit voivat sijaita yhdessä paikassa taikka olla hajautettuja kokonaisuuksia tai virtuaalisia infrastruktuureja.

Tutkimuksen infrastruktuureita koskevilla rahoituspäätöksillään Suomen Akatemia parantaa suomalaisen tutkimuksen laatua, uudistumista, kilpailukykyä ja tieteidenvälisyyttä, lisää suomalaisten tutkimusympäristöjen vetovoimaisuutta sekä edistää yliopistojen, tutkimusryhmien ja tutkijoiden kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä. Tutkimusinfrastruktuureilla tuetaan myös tutkijankoulutusta sekä tieteellisen osaamisen ja tietopääoman muodostumista ja hyödyntämistä.

Infrastruktuurirahoituksen hakijana on yliopisto tai muu tutkimusorganisaatio. Haku voi olla avoin tai tavoitteiden ja/tai hakijoiden suhteen kohdennettu.

Usean organisaation yhteishankkeissa on yksi vastuutaho; osapuolten keskinäiset toimintaa ja taloutta koskevat vastuut osoitetaan hakemuksessa. Yhteishankkeissa tulee osapuolten kesken kirjallisesti sopia infrastruktuurin käytöstä, omistusosuuksista ja sijoituspaikasta, myös rahoituskauden jälkeisenä aikana.

Tutkimusinfrastruktuurien rahoituksesta päättäessään Suomen Akatemia ottaa yleisten rahoitusperiaatteidensa lisäksi huomioon

- infrastruktuurin kansallisen ja kansainvälisen tieteellisen merkityksen ja lisäarvon
- hankkeen yhteydet taustaorganisaation tai -organisaatioiden tutkimusstrategiaan sekä organisaatioiden sitoutumisen hankkeeseen
- yhteyden hankkeisiin, jotka on esitetty Suomen tai Euroopan unionin infrastruktuurien tiekartalla.

Huomiota kiinnitetään myös

- infrastruktuurin hyödyntämisen suunnitelmallisuuteen ja monipuolisuuteen
- potentiaalisen käyttäjäkunnan laatuun ja laajuuteen
- infrastruktuurin teknologiseen ja muuhun kehittyneisyyteen
- infrastruktuurin taloudelliseen tehokkuuteen sen elinkaaren aikana.

Rahoituspäätöstä tehtäessä arvioidaan lisäksi vaihtoehtoisten kansallisten ja kansainvälisten ratkaisujen olemassaolo.

Rahoitettavat tutkimuksen infrastruktuurit valitsee Suomen Akatemian hallituksen asettama jaosto Akatemian asettaman laajapohjaisen asiantuntijaryhmän linjausten ja kansallisten tiedepoliittisten näkökohtien perusteella.

Akatemian rahoitusosuus infrastruktuurin hankkimisen tai perustamisen kokonaiskustannuksista on enintään 70 prosenttia. Akatemia ei rahoita tutkimusinfrastruktuurien käyttökuluja. Rahoituskausi on enintään viisi vuotta. Kunkin infrastruktuurihaun tulokset ja vaikuttavuus arvioidaan rahoituskauden päätyttyä.

3.3.2. Finland Distinguished Professor Programme

Finland Distinguished Professor Programme -rahoitusohjelman tavoitteena on vahvistaa maamme tieteellistä osaamisperustaa, kansainvälistää suomalaista tutkimusjärjestelmää, tuottaa lisäarvoa kansalliselle innovaatiojärjestelmälle ja tukea yliopistojen ja tutkimuslaitosten tutkimuksellista profiloitumista. Ohjelma tarjoaa yliopistoille ja tutkimuslaitoksille mahdollisuuden palkata määräaikaaisesti ulkomaalaisia tai pitkään ulkomailla työskennelleitä suomalaisia professorin tasoisia tutkijoita tekemään ja edistämään tutkimustyötä. FiDiPro-rahoitus antaa myös mahdollisuuden tukea tutkijakoulujen toimintaa.

Ensisijaisesti rahoitetaan huippututkijoita, jotka sijoittuvat tieteellisesti merkittävälle ja strategisesti keskeisille aloille yliopistoissa tai tutkimuslaitoksissa. Vierailevan tutkijan tulee olla kansainvälisesti erityisen ansioitunut tutkija ja kokenut tutkijankouluttaja. Suomessa työskentelyn aikana hänen ensisijainen tehtävänsä on tehdä ja aktiivisesti edistää kansainvälisesti kilpailukykyistä tutkimusta ja näin vahvistaa suomalaisia tutkimusympäristöjä.

FiDiPro-ohjelmaan valittavista hankkeista päättää Akatemian hallitus. FiDiPro-tutkimus-hankkeiden voimavaroista, tehtävistä ja velvollisuuksista sovitaan yhdessä Akatemian, yliopiston tai tutkimuslaitoksen sekä mahdollisten muiden rahoittajien kanssa.

Rahoituksen maksamisen ehtona on, että rahoituksen saava yliopisto tai tutkimuslaitos ja kutsuttava henkilö ovat etukäteen kirjallisesti sopineet palvelussuhteessa syntyvien, patentoitavissa olevien keksintöjen omistusoikeuden siirtämisestä henkilön työnantajana toimivalle suomalaiselle yliopistolle tai tutkimuslaitokselle.

Vieraileva professori sijoittuu suomalaiseen yliopistoon tai tutkimuslaitokseen. Hän voi työskennellä enintään puolet rahoitusajasta ulkomailla. Vierailevan professorin palkka-, matka- yms. kulujen lisäksi Akatemian rahoituksella voidaan kattaa myös mahdollisesti perustettavan tutkimusryhmän kuluja. Rahoituksen hakijana on yliopisto tai tutkimuslaitos, joka myös osallistuu professorin vierailu- ja tutkimuskulujen kattamiseen. Akatemian myöntämän rahoituskauden kesto on kahdesta viiteen vuotta.

3.4. KANSAINVÄLISEN TUTKIMUSYHTEISTYÖN ERITYISRAHOITUS

Akatemia edistää kaikilla rahoitusmuodoillaan suomalaisten tutkijoiden kansainvälistä vuorovaikutusta ja hakeutumista ulkomaisiin yliopistoihin ja tutkimuslaitoksiin sekä pyrkii vahvistamaan ulkomaisten tutkijoiden kiinnostusta suomalaista tutkimusta ja maamme tutkimusympäristöjä kohtaan. Tavoitteena on nostaa tutkimuksen tasoa ja lisätä suomalaisten tutkimusympäristöjen kansainvälisyyttä.

Suomen Akatemialta tutkijan tehtävää tai tutkimushankerahoitusta hakevan tulee esittää hakemuksensa yhteydessä liikkuvuussuunnitelma, jossa kuvataan muun muassa hankkeessa toteutuva suomalaisten ja muiden tutkijoiden kansallinen ja kansainvälinen liikkuvuus.

Suomen Akatemia hyödyntää Eurooppalaisen tutkimusalueen (ERA) tarjoamia mahdollisuuksia suomalaisen tutkimuksen hyväksi aktiivisesti ja monipuolisesti. Tutkimusyhteistyötä edistetään laajemminkin, erityisesti USA:n, Venäjän, Japanin sekä Aasian ja Latinalaisen Amerikan kehittyvien maiden tutkimus- ja rahoitusorganisaatioiden kanssa.

Akatemia edistää tutkijoiden kansainvälistä verkostoitumista myös osallistumalla Euroopan unionin, Euroopan tiedesäätiön (ESF), pohjoismaisten järjestöjen, YK:n ja eräiden muiden järjestöjen tutkimusohjelmiin ja verkostoihin sekä tutkimusorganisaatioihin ja -laitoksiin muun muassa maksamalla jäsenosuuksia ja tutkimuskustannuksia. Venäläisten tutkijoiden Suomeen kutsumista varten on erityinen rahoitusmuoto.

Mikäli EU:n rahoittamissa hankkeissa edellytetään, että osa hankkeen kuluista rahoitetaan kansallisesti, Akatemia osallistuu tällaisten hankkeiden kuluihin normaalien

rahoitusperiaatteidensa mukaisesti ja ensisijaisesti niiden EU-ohjelmien osalta, joille Akatemia on määrätty kansalliseksi vastuuorganisaatioksi.

3.4.1. Kahdenväliset yhteistyösopimukset

Suomen Akatemian tekemiin kahdenvälisiin sopimukseen perustuva tutkimusyhteistyö ja tutkijaliikkuvuus tukevat Akatemian yleisiä tiedepoliittisia tavoitteita. Kahdenvälinen tutkimus- ja rahoitusyhteistyö toteutuu pääosin suunnatuista hauista seuraavina yhteisinä tutkimushankkeina sekä tutkimusohjelmina.

Mikäli sopimukseen perustuva yhteishaku on osa tutkimusohjelmaa, rahoituspäätökset tekee yleensä tutkimusohjelmajaosto. Jaosto noudattaa Akatemian yleisiä ja tutkimusohjelmarahoitusmuodon rahoitusperiaatteita ellei sopimuksesta aiheudu muuta. Muissa yhteishauissa rahoituksesta päättää kansainvälisten yhteishakujen jaosto, joka noudattaa akatemiahankkeiden rahoitusperiaatteita ellei sopimuksesta aiheudu muuta.

Akatemian tekemiä kahdenvälisiä sopimuksia voidaan hyödyntää työskentelyssä ulkomailla, tutkijankoulutuksessa ja ulkomaisten tutkijoiden työskentelyssä Suomessa. Hallintovirasto antaa tarkemmat ohjeet sopimusten soveltamisesta.

4. OHJEIDEN TAUSTAA

Suomen Akatemian hallitus on antanut edellä esitetyt ohjeet noudatettaviksi tieteellisille toimikunnille, jaostoille ja hallintovirastolle Akatemian johtosäännön 1. §:n kohtien 1 ja 7 nojalla. Ne koskevat syyskuun 2012 haun tai vuoden 2013 aikana toteutettavien hakujen perusteella tehtäviä päätöksiä, ellei rahoitusmuodon tai asian kohdalla ole mainittu toisin.

Hallintovirasto antaa tarvittaessa tarkemmat määräykset, ohjeet ja tiedotteet tutkimusrahoituksen hakemisesta, määrärahojen käytöstä ja maksamisesta sekä määrärahan saajan raportointivelvollisuudesta.

Määrärahojen myöntämisessä, käyttämisessä, maksamisessa ja käytön valvonnassa otetaan lisäksi huomioon muun muassa:

- Suomen Akatemiasta annettu laki (922/2009) ja asetus (979/2009)
- yliopistolaki (558/2009)
- hallintolaki (434/2003)
- valtion talousarviosta annettu laki (423/1988) ja asetus (1234/1992)
- laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986)
- laki oikeudesta korkeakouluissa tehtäviin keksintöihin (369/2006)
- laki oikeudesta työntekijän tekemiin keksintöihin (656/1967)
- laki yritystuen yleisistä ehdoista (786/1997)
- valtionavustuslaki (688/2001)
- maatalousyrittäjän eläkelaki (1280/2006)
- Komission asetus (EY) N:o 1998 /2006 , EY:n perustamissopimuksen artiklan 87 ja artiklan 88 soveltamisesta vähämerkityksiseen tukeen
- Komission asetus (EY) N:o 800/2008, tiettyjen tukimuotojen toteamisesta yhteismarkkinoille soveltuviksi perustamissopimuksen artiklan 87 ja 88 mukaisesti
- valtion talousarviot vuosille 2012 ja 2013
- Suomen Akatemian opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa tekemä tulossopimus
- tieteellisten toimikuntien tekemät tulossopimukset

sekä seuraavat Suomen Akatemian hallituksen hyväksymät asiakirjat tai periaatepäätökset:

- Suomen Akatemian kansainvälisen toiminnan strategia (5.2.2008)
- Suomen Akatemian tutkimusohjelmastrategia (9.12.2008)
- Suomen Akatemian tutkimuseettiset ohjeet (25.3.2003)
- Transfer of Grants ("Money follows researcher"); EUORHORCs, (17.11.2004)
- Suomen Akatemian tasa-arvosuunnitelma vuosille 2011-2013 (7.12.2010)
- periaatepäätös tieteellisten seurojen valtionavustusten siirtämisestä Tieteellisten seurain valtuuskunnalle (7.6.2005)
- sopimus yleistieteellisten seurojen ja tiedepoliittisten yhdistysten valtionavustuspäätösten siirtämisestä Tieteellisten seurain valtuuskunnalle (6.5.2010)
- Suomen Akatemian johtosääntö (8.12.2009)
- Suomen Akatemian strategia
- päätös korkeakoulukeksintölain soveltamisesta Suomen Akatemiassa (14.11.2006)
- päätökset Suomessa järjestettäviin kansainvälisiin sekä kansallisiin tieteellisiin konferensseihin ja seminaareihin liittyvien rahoitushakemusten hallinnoinnin siirtämisestä Tieteellisten seurain valtuuskunnalle (13.3.2007 ja 12.6.2007)
- päätös kansallisen tutkimuksen huippuyksikköstrategian linjaamiseksi (22.9.2009)
- Suomen Akatemian tutkimusrahoitus vuodelle 2012 ja vastaava asiakirja vuodelle 2013

sekä seuraavat asiakirjat ja päätökset:

- Kokonaiskustannusten laskenta ja niihin perustuva yhteisrahoitus. Kokonaiskustannusmallia yhteisrahoitteisten hankkeiden budjetoinnissa ja seurannassa selvittävän hankkeen loppuraportti. Valtiovarainministeriön työryhmämuistioita 9/2007 ja
- Euroopan unionin komission suositus 11.3.2005 eurooppalaisesta tutkijoiden peruskirjasta ja tutkijoiden työhönoton säännöstöstä.

LIITETAULUKKO 1. KUUKAUSIAPURAHAN OHJEELLINEN SUURUUS: TUTKIJANKOULUTUS JA TYÖSKENTELY ULKOMAILLA SEKÄ TUTKIJALIIKKUVUUDEN RAHOITUS

MAA TAI ALUE	Kun tutkija ei saa muuta apurahaa tai palkkaa	Kun tutkija saa muuta apurahaa tai osapalkan	Kun tutkija saa koko palkan
Chile	2 000 €	1 200 - 1 700 €	1 000 - 1 200 €
Etelä-Afrikka			
Intia	”	”	”
Saksa	”	”	”
Taiwan	”	”	”
Venäjä (ei Moskova)	”	”	”
Alankomaat	2 300 €	1 600 - 2 000 €	1000 - 1400€
Belgia	”	”	”
Italia	”	”	”
Kanada	”	”	”
Kiina	”	”	”
Pohjoismaat	”	”	”
Ranska	”	”	”
USA	”	”	”
Brasilia	2 800 €	1 900 - 2 500 €	1 300 - 1 700 €
Iso-Britannia	”	”	”
Japani	”	”	”
Korean tasavalta	”	”	”
Sveitsi	”	”	”
Venäjä (Moskova)	”	”	”
Muut maat	1 000 - 2 300 €	500 - 1 700 €	300 - 1 000 €

Apurahan suuruutta määritettäessä apurahaa voidaan korottaa

- 15 prosenttia, mikäli tutkija on väitellyt eikä saa muuta palkkaa tai palkkiota
- 20 prosenttia, mikäli tutkijalla on huollettavanaan alaikäisiä lapsia
- enintään 20 prosenttia, mikäli paikallinen kustannustaso on poikkeuksellisen korkea eikä tutkija saa muuta palkkaa tai palkkiota

Valuuttakurssien poikkeukselliset muutokset voidaan ottaa huomioon apurahan suuruutta määritettäessä.

Apurahojen mitoituksessa on otettu huomioon apurahansaajan tarve järjestää eläke-, tapaturma- ja henkivakuutusturvansa.

LIITETAULUKKO 2. MITOITUSOHJE SUOMESSA TYÖSKENTELEVIEN ULKOMAISTEN TUTKIJOIDEN APURAHOIHIIN

<i>Lyhytaikaiset vierailut:</i>	
Apuraha majoituskorvauksineen 80 – 182 euroa / vrk (sisältää 35 euron henkilökohtaisen apurahan ja enimmillään 147 euron majoituskulut)	

<i>Yli kuukauden vierailut majoituskorvauksineen:</i>	
Maisteri tai vastaava taso	1 500 – 1 700 euroa / kk
Tohtori tai vastaava taso	1 700 – 2 400 euroa / kk
Professori	2 400 – 4 000 euroa / kk

Erityisen korkeatasoiselle vierailevalle professorille voidaan maksaa myös tässä ilmoitettua suurempaa apurahaa.

Apurahojen mitoituksessa on otettu huomioon apurahansaajan tarve järjestää eläke-, tapaturma- ja henkivakuutusturvansa.